

**UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
TARYBA**

SPRENDIMAS

**DĖL UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS
STEBĖSENOS 2022 METŲ ATASKAITOS**

2024 m. balandžio 25 d. Nr.
Ukmergė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 15 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 10 straipsniu, Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, Ukmergės rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

Patvirtinti Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2022 metų ataskaitą (pridedama).

Savivaldybės meras

Darius Varnas

Ukmergės r. savivaldybės 2022 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

2024

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BENDROJI DALIS	4
1.1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	4
1.2. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE	5
1.3. SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE	5
2. SPECIALIOJI DALIS	6
2.1. 2022 METŲ UKMERGĖS R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	6
2.2. PRIORITETINIAI UKMERGĖS SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS RODIKLIAI	11
1-a prioritentinė problema. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.	11
2-a prioritentinė problema. Mirtingumas/SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	14
3-ia prioritentinė problema. Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje profilaktinėje programoje	16
IŠVADOS	19
REKOMENDACIJOS	20

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Ukmergės r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema <https://sveikstat.hi.lt/>

Nuo 2019 m. nėra teikiamas rodiklis Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų, kadangi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. A1-296 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-212 „Dėl Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitos savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje (skyriuje) tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“ nuo 2018 m. liepos 1 d. panaikinta Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus apskaita ir šios apskaitos tvarka. Taip pat nepateikiami viešai tiekiamo geriamo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams duomenys, nes Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus.

1. BENDROJI DALIS

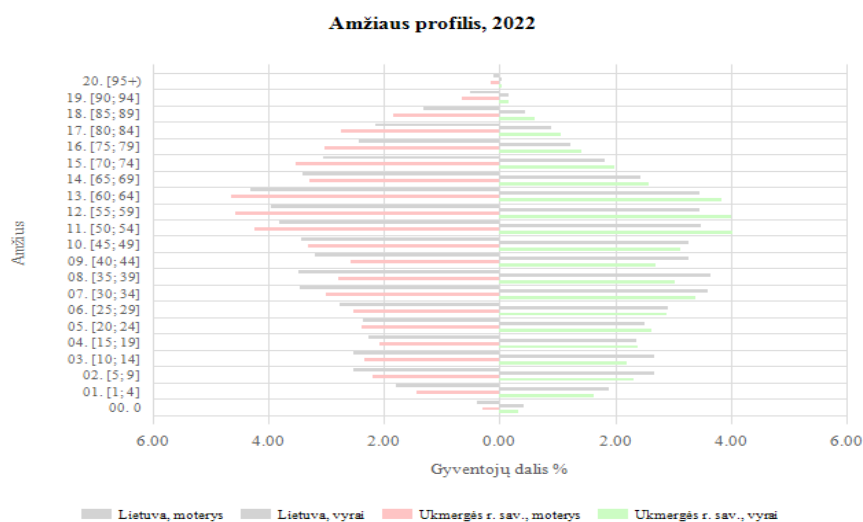
1.1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis vidutinis metinis gyventojų skaičius 2022 m. Ukmergės r. savivaldybėje buvo 34 022 gyventojų – 269, arba 0,79 proc. mažiau gyventojų nei 2021 m. (34 291). 2022 m. vidutinis metinis moterų skaičius buvo 2 485 didesnis nei vyrų (atitinkamai 18 254 ir 15 769), ir jos sudarė 53,65 proc. visų Ukmergės r. savivaldybės gyventojų. 2022 metais Ukmergės r. savivaldybėje natūralios gyventojų kaitos rodiklis buvo neigiamas (-43 asmenys), tačiau geresnis, nei 2021 m. (-525 asmenys). Per metus Ukmergės savivaldybėje gimė 223 kūdikių (121 berniukas ir 102 mergaitės), t. y. 16 kūdikių daugiau nei 2021 m. (2021 m. gimusieji: berniukų – 104, mergaičių – 103). Gimstamumo rodiklis 1 000 - čiu gyventojų buvo 6,6 (Lietuvos – 7,8). Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis 2022 m. Ukmergės r. savivaldybėje mirė 621 asmenys, tai 136 asmenimis mažiau nei 2021 metais (2021 metais mirė 757 asmenys). Mirtingumo rodiklis 1 000-čiu gyventojų Ukmergės r. savivaldybėje siekė 18,3, o Lietuvoje – 15,1.

Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenimis 2022 m. pradžioje iš visų Ukmergės savivaldybės gyventojų kaimiškoje savivaldybės dalyje gyveno 13 113 gyventojų (38,54 proc.), mieste – 20 915 (61,46 proc.).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Higienos instituto skaičiavimais, Ukmergės r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė kasmet kinta: 2014 m. – 73,1 metai, 2015 m. – 72,8 metai, 2016 m. - 73,4 metai, 2017 m. – 74,6 metai, 2018 m. – 73,5 metai, 2019 m. – 75,2 metai, 2020 m. – 71,7 metai, 2021 m. – 72,3 metai, 2022 m. – 75,2 metai.

2022 metų pradžioje Ukmergės r. savivaldybėje didžiąją gyventojų dalį sudarė darbingo amžiaus gyventojai - 20 945 (61,56 proc.), o 2021 m. – 21 198 (61,8 proc.). 2022 m. vaikai iki 17 m. amžiaus sudarė 15,5 proc. visų mūsų savivaldybės gyventojų, 18–44 m. – 29,7 proc., 45–64 m. – 31,8 proc. ir nuo 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys – 23 proc. (1 pav.).

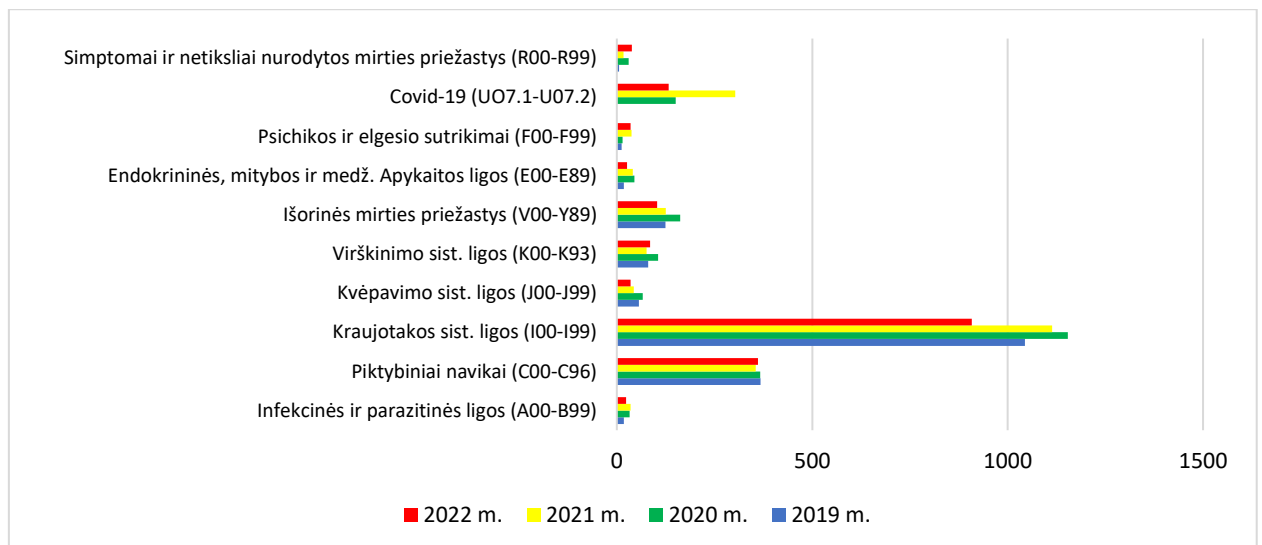
1 pav. Ukmergės rajono savivaldybės demografinis medis 2022 m.
(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas)

1.2. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE

2022 m. ilgalaikio nedarbo lygis Ukmergės rajone buvo geresnis už Lietuvos vidurkį – 1,7 proc./1 000 gyventojų (Lietuvos – 2,2 proc./1 000 gyv.), lyginant su 2021 m. nedarbo lygis sumažėjo (2021 m. be darbo buvo 1 052 gyventojai, 2022 m. – 348). Padidėjo Ukmergės rajono socialinės pašalpos gavėjų skaičius (Ukmergės r. buvo 28,4/1 000 gyventojų, Lietuvoje – 22,8/1 000 gyventojų), bei ženkliai padaugėjo mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose (Ukmergės r. siekė 450,0/10 000 gyventojų, Lietuvoje – 359,4/10 000 gyventojų) ir yra blogesnis rodiklis nei Lietuvos vidurkis nuo 2020 metų (raudona zona). 2022 m. Ukmergės r. sav. gimdė viena paauglė, kai 2021 m. neregistruotas nei vienas paauglių (15-17 m.) gimdymas.

1.3. SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE

Mirtingumo statistika rodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę, sveikatos netolygumus bei sveikatos priežiūros prieinamumą. 2022 m. Ukmergės rajono savivaldybėje daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 908,24/100 000 gyv., tai yra 309 mirties atvejai (2021 m. – 1 114,01/100 000 gyv.). Antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai ir siekė 361,53/100 000 gyv., tai yra 123 mirties atvejai (2021 m. – 35,78/100 000 gyv.), trečioje vietoje – Covid-19 liga – 132,27/100 000 gyv., tai yra 45 mirties atvejai (2021 m. – 162,32/100 000 gyv. (104 mirties atvejų)) (2 pav.).

2 pav. Mirtingumas dėl priežasčių 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. 2019 - 2022 m.

(Šaltinis: HI Mirties atvejų ir priežasčių valstybės registras)

Daugiausiai užregistruotų susirgimų Ukmergės r. savivaldybėje 2022 m. buvo kraujotakos sistemos ligomis (I00-I99) (3 803,7/10 000 gyv.), kvėpavimo sistemos ligomis (J00-J99) (3 559,5/10 000 gyv.) ir endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligomis (E00-E99) (2 711,5/10 000 gyv.).

2. SPECIALIOJI DALIS

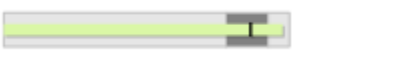

2.1. 2022 METŲ UKMERGĖS R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* – rodiklio tendencijos (didėjo, mažėjo, nėra pokyčio), *trečiajame stulpelyje* – Ukmergės rajono savivaldybės rodiklis 2022 m., *ketvirtame stulpelyje* savivaldybės absoliutus skaičius, *penktame* – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, *šeštajame* – savivaldybės santykis su Lietuva, *septintame* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *aštuntame* – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, *devintame* – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (jei savivaldybės reikšmė patenka į pasikliautinių intervalų ribą – spalvinama geltonai; šviesiai pilka kairėje – 25 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės blogiausios; tamsiai pilka viduryje – 50 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliautinąjį intervalą; šviesiai pilka dešinėje – 25 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės geriausios;), *dešimtame* – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

Spalvinis tendencijos žymėjimas rodo: mažėjimą – , didėjimą – , nėra pokyčio – .

1 lentelė

2022 metų Ukmergės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)		75.2	75	73.1	0.99	75.8	70.7		80.6
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą		79.5	194	75.3	1.07	74.2	85.8		56.0
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.		20.6	7	26.6	1.11	18.6	48.8		6.7
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.		22.3	7	25.7	1.24	18.0	47.0		6.4
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų		73.5	25	48.2	1.88	39.2	75.6		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.		41.3	114	45.9	0.68	60.3	205.0		37.1
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %		1.7	348	3.3	0.77	2.2	7.0		0.4

Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓	-1.3	-43	-1.0	-0.07	18.1	-23.8		70.9
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	102.9	35	129.9	1.25	82.5	169.9		48.8
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	95.1	35	115.0	1.19	79.7	149.1		30.5
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↑	450.0	1657	402.1	1.25	359.4	629.4		174.7
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	→	28.4	966	27.1	1.25	22.8	75.4		3.4
Serg. tuberkuloze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	23.5	8	25.6	1.06	22.1	65.4		5.7
Sergamumas tuberkuloze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	35.3	12	32.5	1.38	25.6	74.7		5.7
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	1.0	2	0.5	1.00	1.0	2.6		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	142.9	112	140.0	1.06	134.2	188.0		74.7
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	→	69.2	145	63.0	1.02	68.1	127.2		28.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	14.7	50	20.4	0.44	33.2	62.6		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	8.8	3	8.9	2.15	4.1	22.4		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	6.8	3	8.0	1.70	4.0	26.3		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	23.5	8	43.3	1.43	16.4	45.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	21.7	8	35.0	1.36	15.9	38.3		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	→	5.9	2	3.9	0.98	6.0	24.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	5.7	2	3.9	0.97	5.9	25.0		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	1.5	10.9		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	1.4	9.8		0.0

Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	2.9	10	3.3	0.59	4.9	12.5		1.4
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	325.0	325	341.1	0.37	876.7	35618.6		19.4
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	2.9	1	2.0	0.73	4.0	30.7		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	3.9	1	2.3	0.98	4.0	32.1		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	41.1	14	32.5	1.80	22.8	53.8		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	37.6	14	30.0	1.73	21.7	50.9		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑	175.4	34022	174.8	0.87	201.0	69.7		378.0
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	164.4	34022	167.3	0.96	171.5	37.0		350.5
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓	55.9	56	35.5	0.87	64.4	288.4		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikų, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↑	28,9	35	27.2	0.75	38.5	1.4		100
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	22.4	757	20.4	1.24	18.0	34.8		11.8
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	3.5	100	2.9	1.94	1.8	3.5		0.0
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	↑	2.9	235	3.1	1.61	1.8	1.1		7.3
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	→	7.3	25	5.7	0.94	7.7	3.1		15.1
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.9	304160	8.2	0.96	9.3	6.5		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	—	0.0	0	10.8	0.00	4.1	22.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	—	0.0	0	9.8	0.00	2.9	15.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56)	↓	1.2	4	1.1	0.55	2.2	4.6		0.0

10 000 gyv. (ULAC duomenys)									
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	—	0.0	0	0.0	0.00	3.0	31.6		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	93.0	253	91.8	1.08	86.1	66.7		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	90.0	207	92.0	1.00	89.8	81.8		100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	7.4	181	6.5	0.66	11.2	2.0		39.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↓	17.1	404	19.6	0.72	23.6	7.2		34.4
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	2.3	1	2.4	1.00	2.3	24.1		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	908.2	309	1058.3	1.14	794.7	1632.5		450.3
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	749.8	309	858.6	0.95	785.2	1153.4		606.5
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	361.5	123	361.3	1.30	279.0	503.3		150.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	293.1	123	291.0	1.11	262.9	380.3		172.3
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	217.5	74	207.7	1.13	191.9	605.9		96.3
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	181.0	74	165.3	0.96	188.5	493.8		92.3
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	87.9	299	68.1	1.21	72.6	106.2		27.5
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bęgyje dalyvavusi kręties vęžio programoje	↑	46.1	2619	38.0	0.80	57.6	21.5		77.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bęgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	46.6	3581	48.5	0.85	54.7	32.2		71.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bęgyje dalyvavusi storosios žarnos vęžio programoje	→	42.2	5253	38.2	0.75	56.1	37.8		68.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	38.6	3060	33.2	0.78	49.6	30.6		66.3

Atsižvelgiant į Lietuvos sveikatos strategijos iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matome, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai Ukmergės rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Pagerėjo Ilgalaikio nedarbo lygio, darbo jėgos proc. rodiklis, tačiau į raudonąją zoną pateko Bandymų žudytis (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv. rodiklis.

1.2. Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai savivaldybėje taip pat ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Rodiklių tendencijos yra mažėjančios arba nekinta. Kaip ir 2021 m. stebimas prastas Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1 000 moksl. rodiklis, kuris patenka į raudoną zoną nuo 2020 m.;

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai Ukmergės rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio ir lyginant su kitomis savivaldybėmis patenka į geltonąją zoną;

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ Ukmergės rajono rodikliai yra artimi Lietuvos vidurkiui. Nuo 2020 m. raudonoje zonoje buvę Mirtingumo/SMR nuo nukritimo (W00-W19) rodikliai 2022 m. sumažėjo ir patenka į geltonąją zoną, lyginant su kitomis savivaldybėmis;

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ Ukmergės rajono savivaldybės rodikliai yra artimi arba geresni už Lietuvos vidurkį. Nebuvo pėsčiųjų mirčių nuo transporto įvykių (V00-V09);

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis yra geresnis už Lietuvos vidurkį;

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ rodikliai yra artimi Lietuvos vidurkiui, rodiklių tendencijos didėja arba nekinta. Nuo 2020 m. geltonoje zonoje buvę Mirtingumo/SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. rodikliai 2022 m. patenka į raudonąją zoną, lyginant su kitomis savivaldybėmis;

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis, kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) yra artimas šalies vidurkiui;

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai Ukmergės rajone yra blogesni už Lietuvos vidurkį. IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv. rodiklis nuo 2020 m. patenka į raudoną zoną, lyginant su kitomis savivaldybėmis;

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai artimi šalies vidurkiui, arba geresni.;

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai yra artimi Lietuvos vidurkiui arba geresni, tačiau išsiskiria pablogėjęs Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.), rodiklis, kuris 2022 m. patenka į raudoną zoną;

4.5. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai yra artimi arba blogesni už Lietuvos vidurkį, rodiklių tendencijos arba mažėja, arba nekinta.

Remiantis 1 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matome, kad:

4 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (**žalioji zona**):

1. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.;
2. Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.;
3. Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.;
4. SMR nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.

11 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (**raudonoji zona**):

1. Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą;
2. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų;
3. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.;
4. Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
5. SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
6. Išvengiamų hospitalizacijų (IH) dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.;
7. Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
8. Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;
9. Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.;
10. Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje;
11. Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje.

Likusieji savivaldybės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltona spalva**).

2.2. PRIORITETINIAI UKMERGĖS SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS RODIKLIAI

Apibendrinus 2022 m. Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, atrinkti prioritetiniai savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai, kurių reikšmės yra raudonoje zonoje su neigiamu metų pokyčiu.

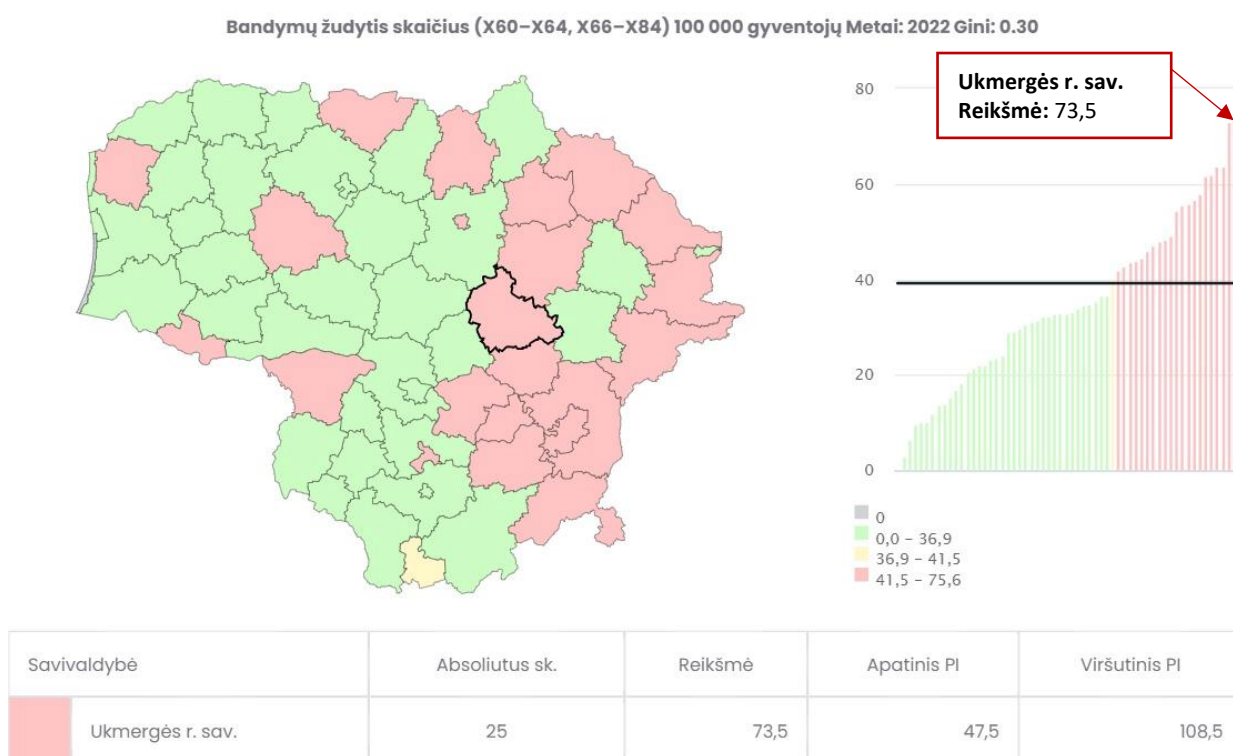
1-a prioritentinė problema. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.

Lietuvoje savižudybių rodiklis yra didžiausias Europoje ir vienas didžiausių pasaulyje. Vienas mažiau nagrinėjamas savižudybių problemos aspektas – bandymai žudytis, kurie nesibaigia mirtimi ir yra gerokai dažnesni nei savižudybės. Šiems rodikliams apskaičiuoti naudojami pirminiai duomenys, gauti iš Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“ Administracinių duomenų bazės.

Bandymas žudyti – sąmoningas savo noru pasirinktas veiksmas, kurį, nebūdamas tikras dėl mirtinos baigties, atlieka asmuo, siekiantis susižaloti arba pasitraukti iš gyvenimo, ir kuris nesibaigia mirtimi.

Bandymų žudytis skaičius – tai per metus stacionariose sveikatos priežiūros įstaigose ir stacionaro priėmimo ir skubios pagalbos skyriuje užregistruotų bandymų žudytis (TLK- 10-AM X60-X64; X66-X84) skaičius, išskyrus X65 kodo (tyčinis apsinuodijimas ir apnuodijimas alkoholiu) žymėjimą. Skaičiuojami ne mirtimi pasibaigę atvejai, kurie yra gerokai dažnesni nei savižudybės.

2022 m. Lietuvoje užregistruoti 1 109 bandymai nusižudyti, t. y. 39,2 bandymai žudytis 100 000 gyv. Ukmergės rajono savivaldybėje užregistruota 73,5 atvejo bandymų žudytis 100 000 gyventojų, t. y. iš viso 25 asmenys. Šalies žemėlapyje pagal didžiausius bandymų žudytis rodiklius labiausiai išsiskyrė rytinėje Lietuvos dalyje esančios savivaldybės (3 pav.).

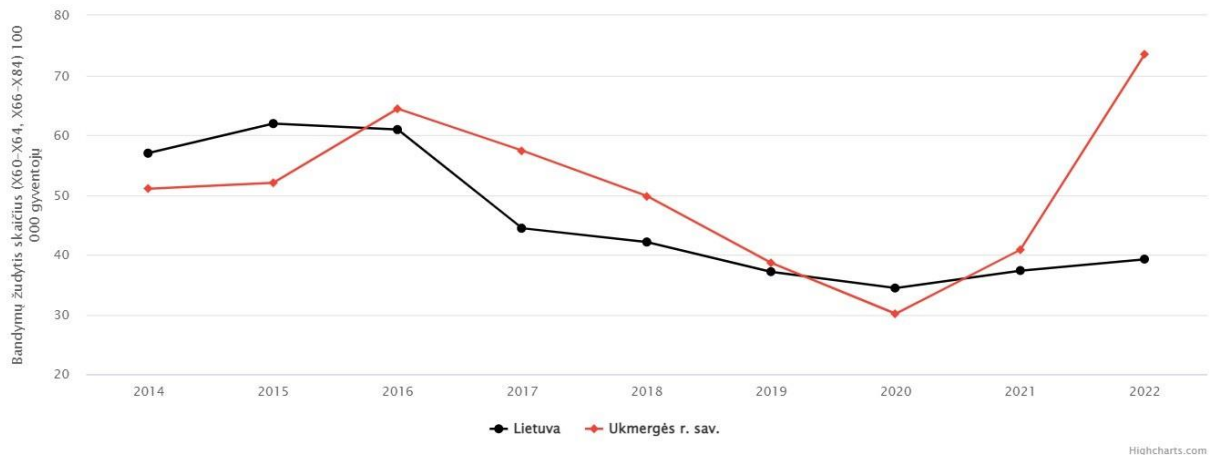

3 pav. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Didžiausi bandymų žudytis rodikliai Kelmės r. sav. (75,6/100 000 gyv.), Ukmergės r. sav. (73,5/100 000 gyv.), Birštono sav. (73,1/100 000 gyv.), Vilniaus m. sav. (63,7/100 000 gyv.), mažiausi – Neringos sav. (0/100 000 gyv.), Plungės r. sav. (3,0/100 000 gyv.), Skuodo r. sav. (6,4/100 000 gyv.), Mažeikių r. sav. (9,7/100 000 gyv.)

Rodiklis “Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų” Ukmergės r. savivaldybėje nuo 2020 m. didėja ir 2022 m. patenka į raudonąją zoną bei viršija Lietuvos rodiklį 1,88 karto. Per 2014 – 2022 m. daugiausiai bandymų žudytis užregistruota 2016 m. – 64,4/100 000 gyv. (23 bandymai), mažiausiai 2020 m. – 30,1/100 000 gyv. (10 bandymų). Lietuvoje rodiklis nuo 2015 m. nežymiai mažėjo, bet nuo 2020 m. vėl pradėjo didėti (4 pav.).

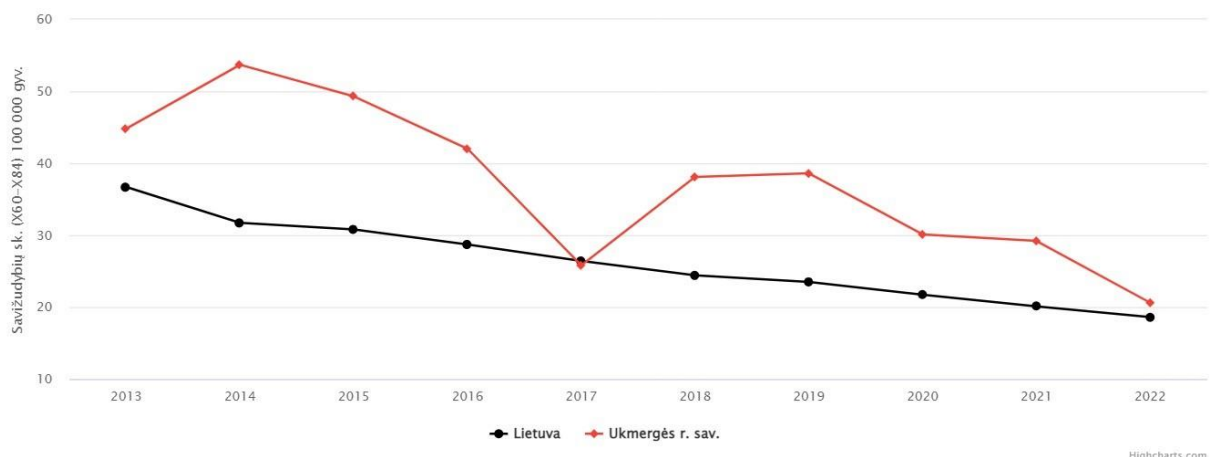

4 pav. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2014 – 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Bandymų žudytis rodiklio didėjimas gali reikšti geresnį atvejų registravimą. Svarbu paminėti ir tai, kad šis rodiklis atspindi tik sveikatos priežiūros įstaigose gydytus asmenis – jei tyčia susižaloję asmenys į gydymo įstaigas nesikreipia (pvz., jų susižalojimai nėra tokie rimti), jie nepatenka į oficialią statistiką. Be to, su savižudybėmis susijusios temos vis dar yra stigma ir žmonės, patekę į gydymo įstaigą, dažnu atveju prašo nerašyti šios diagnozės, bandydami apsisaugoti nuo gėdos ar kitų galimų socialinių ar emocinių pasekmių.

Duomenys apie bandymus žudytis padeda giliau išanalizuoti savižudybių problemos mastą. Mirtingumo dėl savižudybių atveju nagrinėjami mirtimi pasibaigę savęs žalojimo atvejai. 2022 m. Lietuvoje nusižudė 527 gyventojai, Ukmergės r. savivaldybėje buvo užregistruotos 7 tokios mirtys. Taigi, nors bandymais žudytis Ukmergės r. savivaldybė lenkė Lietuvos vidurkį ir pateko į raudonąją zoną, savižudybių skaičius nuo 2013 m. mažėja. Palyginus devynerių metų laikotarpį (2013–2022 m.), Ukmergės r. sav. savižudybių skaičius 2022 metais buvo mažiausias (20,6/100 000 gyv.). Nusižudė 7 asmenys, iš jų 2 moterys ir 5 vyrai (žr. 5 pav.).

5 pav. Savižudybių skaičius (X60-X84) 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2013 – 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Savižudybių problema ir jos prevencijos svarba neabejojama, vykdomi veiksmai šiai problemai spręsti. Atsižvelgdamas į tokią problemą Ukmergės r. savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras nuo 2019 m. organizuoja standartizuotus, tarptautinius apdovanojimus pelniusius savižudybių intervencijos įgūdžių mokymus „ASIST“, kurie skirti visiems, norintiems išmokti suteikti pirmąją

pagalbą apie savižudybę svarstantiems žmonėms. Iki 2022 m. apmokyta apie 100 asmenų, kurie gyvena ar dirba Ukmergės r. savivaldybėje (Ukmergės Socialinių paslaugų centro, Ukmergės gydymo ir kitų įstaigų darbuotojai). Visi visuomenės sveikatos specialistai, dirbantys Ukmergės r. savivaldybės Visuomenės sveikatos biure, yra baigę standartizuotus ASIST mokymus.

2-a prioritėtinė problema. Mirtingumas/SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.

Siekiant įgyvendinant LSP tikslo „Formuoti sveiką gyvenimą ir kultūrą“ uždavinį „Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą“, būtina išanalizuoti Ukmergės rajono mirtingumo dėl priežasčių susijusių su alkoholio vartojimu rodiklius ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

50 proc. žmonių sveikatos būklė priklauso nuo gyvenimo būdo – mitybos įpročių, fizinio aktyvumo, streso, rūkymo, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo. Žalingas alkoholio vartojimas siejamas su daugeliu ligų (įvairių lokalizacijų vėžiu, insultu, kepenų ciroze, naujagimio įgimtomis ydomis bei proto negalia), taip pat su mirtimis ir neįgalumu dėl transporto eismo įvykių, traumų, užpuolimų, smurto, žmogžudysčių ir savižudybių. Vis dėlto daugelio šių mirčių ir negalių būtų galima išvengti.

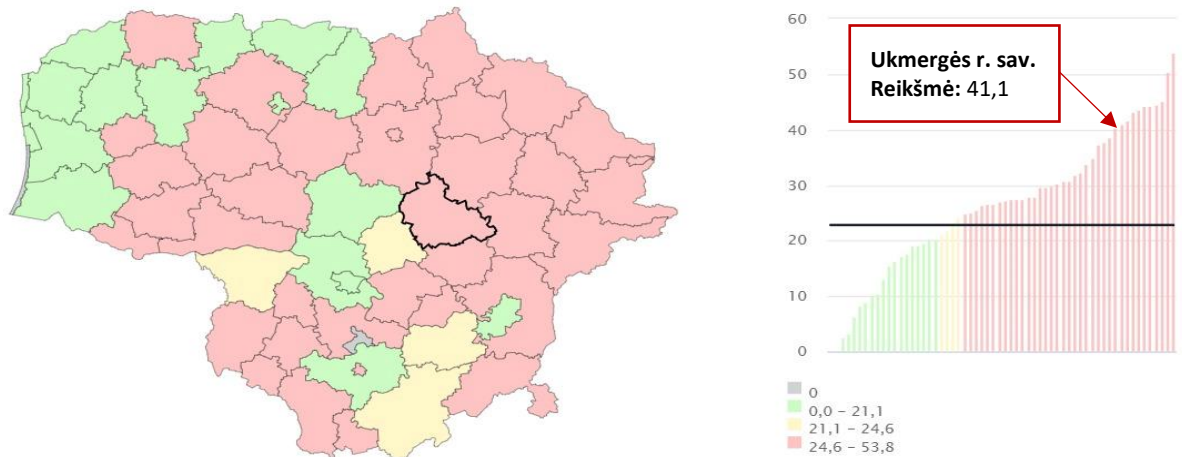
Standartizuotas mirtingumo rodiklis dėl priežasčių susijusių su alkoholio vartojimu didžiausias buvo Pietvakarių ir Rytinėje Lietuvos dalyje.

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Standart. mirtingumas 100 000 gyv.	Savivaldybė	Standart. mirtingumas 100 000 gyv.
Neringos sav., Birštono sav.	0	Širvintų r. sav.	50,9
Kretingos r. sav.	2,2	Kalvarijos sav.	50,1
Klaipėdos r. sav.	3,2	Pagėgių sav.	45,8
Skuodo r. sav.	5,6	Lazdijų r. sav.	44,5
Klaipėdos m. sav.	7,8	Šalčininkų r. sav., Jurbarko r. sav.	40,9
Lietuvos rodiklis 21,7/ 100 000 gyv.			

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Iš viso 2022 m. Lietuvoje dėl alkoholio vartojimo mirė 646, o Ukmergės r. sav. 14 asmenų. Ukmergės r. gyventojų mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis (41,1/100 000 gyv.) 1,80 karto viršijo Lietuvos rodiklį (22,8/100 000 gyv.) ir lyginant su kitomis šalies savivaldybėmis užima 10-ą vietą raudonoje zonoje (6 pav.).

Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Metai: 2022 Gini: 0.27

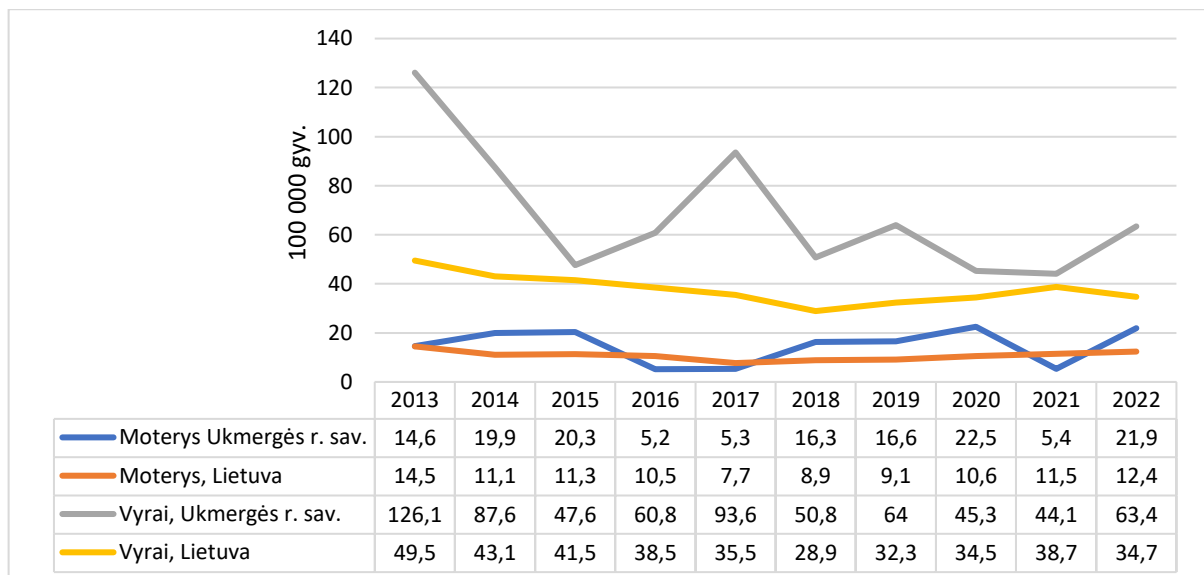

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Ukmergės r. sav.	14	41,1	22,5	69,0

6 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 2022 m. daugiausia mirė 45 - 64 m. amžiaus Ukmergės r. gyventojų – 92,4/100 000 gyv.(10 mirties atvejų), kitose amžiaus grupėse: 65+ m. – 25,5/100 000 gyv. (2 mirties atvejai), 18 - 44 m. – 19,8/100 000 gyv. (2 mirties atvejai). Ukmergės r. vyrų mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis ženkliai didesnis nei moterų ir labiau viršija Lietuvos vyrų rodiklį (7pav).

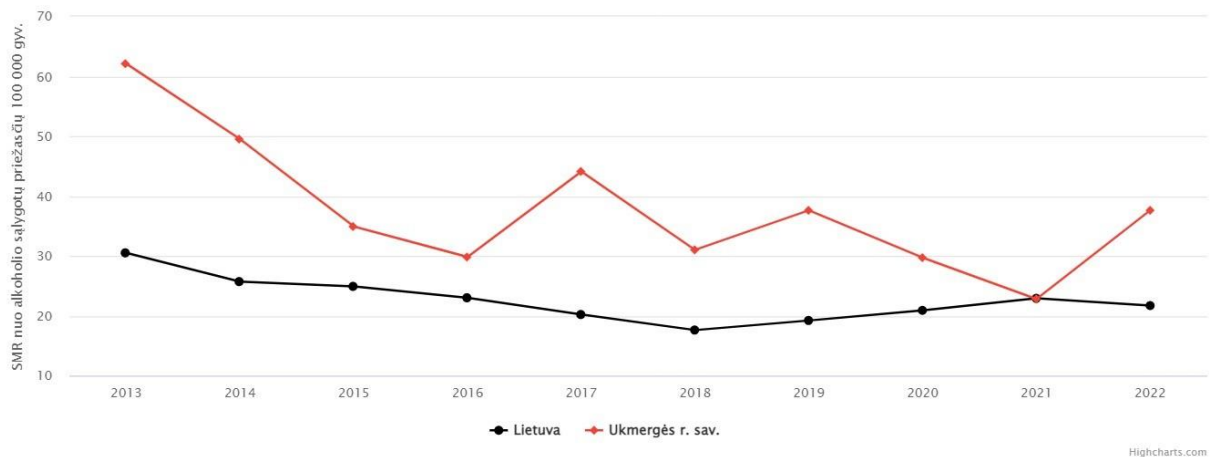

7 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. pagal lytį Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2013 - 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Analizuojant standartizuotus mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. duomenis, pasiskirstymas tarp Ukmergės r. miesto ir kaimo gyventojų 2022 m. panašus – kaimo vietovėje SMR rodiklis – 39,4/100 000 gyv., miesto vietovėje – 36,7/100 000 gyv.

Apibendrinant, mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu Ukmergės r. savivaldybėje yra didelis, 1,80 karto didesnis nei Lietuvos rodiklis ir 1,72 karto didesnis nei apskrities rodiklis. Lietuvos standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyv.) rodiklis nuo 2013 m. iki 2018 m. stabiliai mažėjo, iki 2021 m. šiek tiek augo, o 2022 m. vėl mažėjo. Tuo tarpu Ukmergės r. – tai didėja, tai mažėja. Didžiausias SMR mūsų rajone nuo alkoholio sąlygotų priežasčių buvo 2013 m. – 62,1/100 000 gyv., 2017 m. – 44,1/100 000 gyv., 2019 m. ir 2022 m. – 37,6/100 000 gyv., o mažiausias – 2021 m. – 22,8/100 000 gyv. (8pav.).

8 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2013 - 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Ukmergės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras nuo 2018 m. teikia priklausomybių konsultanto paslaugas, kuriomis gali pasinaudoti su savo ar artimųjų priklausomybe susiduriantys asmenys. Paslaugos teikiamos anonimiškai, nemokamai, asmuo gali kreiptis neribotą skaičių konsultacijų per metus.

3-ia prioritėtinė problema. Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje profilaktinėje programoje

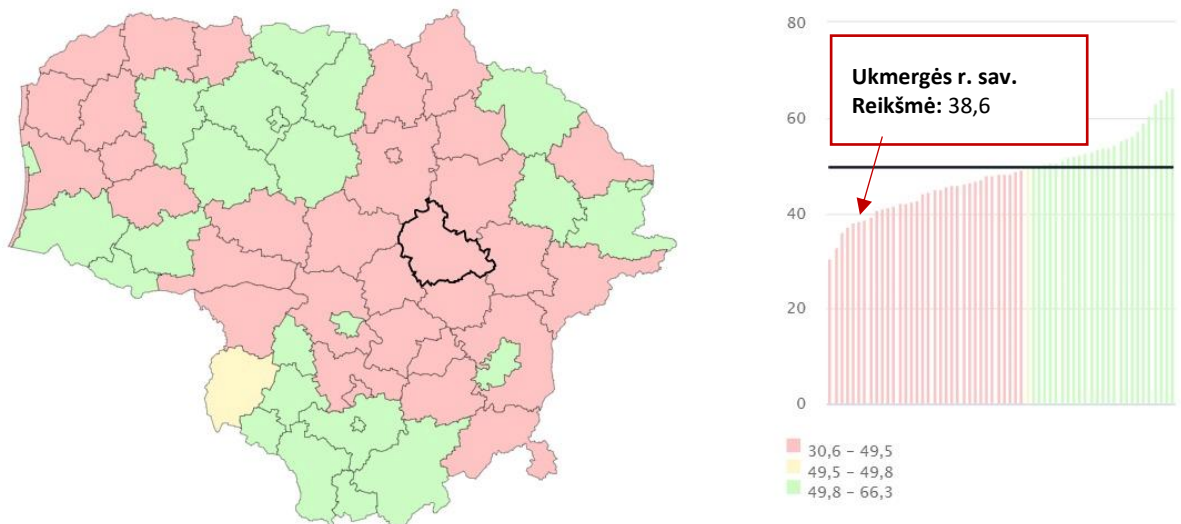
Ukmergės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir gyventojai dalyvauja įgyvendinant Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamas 6 profilaktines sveikatos programas. Deja, rajono gyventojų aktyvumas dalyvaujant prevencinių priemonių programose, yra nepakankamas. Ukmergės rajono savivaldybė atsilieka nuo Vilniaus teritorinės ligonių kasos aptarnaujamos teritorijos savivaldybių vidutinių rodiklių. Mirtingumo rodikliai yra vieni iš faktorių, kurie atskleidžia prevencinių programų veiksmingumą, jų poreikį rajone.

Širdies ir kraujagyslių ligos visame pasaulyje siejamos su netinkama žmonių gyvensena: nesveika mityba (maiste per daug riebalų, cholesterolio, druskos), rūkymu, sumažėjusiu fiziniu aktyvumu, antsvoriu bei negydomu padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu ar cukriniu diabetu. Užsienio ir mūsų šalies patirtis rodo, kad galima išvengti daugelio širdies ir kraujagyslių ligų bei pailginti žmonių gyvenimą. Tam reikia perprasti ligos prigimtį, nustatyti ją skatinančius rizikos veiksnius ir atkakliai su jais kovoti. Pokyčių pirmiausia turime norėti patys ir ryžtis keisti savo gyvenseną. Širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programa skirta vyrams nuo 40 iki 55 metų ir moterims nuo 50 iki 65 metų. Iš PSDF biudžeto apmokamos programos paslaugos taikomos vieną kartą per

metus. Šeimos gydytojas patikros metu nustato rizikos veiksnius ir sudaro individualius šių ligų prevencijos planus. Jei gydytojas nustato, kad širdies ir kraujagyslių ligų tikimybė yra labai didelė, siūnčia pacientą į specializuotus centrus išsamiau ištirti. Prireikus – skiriamas gydymas.

Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis 2022 m. Lietuvoje šioje programoje iš viso dalyvavo 310 768 asmenys. 2022 m. Ukmergės rajono savivaldybėje dalyvavo 3 060 gyventojų (2021 m. – 2 484, 2020 m. – 2 344, 2019 m. – 3 125). Daugiausiai ŠKL programoje dalyvavo Kelmės r. sav. (66,3 proc.), Pagėgių sav. (65,8 proc.), Šiaulių m. sav. (64 proc.), Joniškio r. sav. (63,1), Visagino sav. (60,6 proc.) gyventojų, mažiausiai – Švenčionių r. sav. (30,6 proc.), Neringos sav. (32,8 proc.), Kauno r. sav. (36 proc.) gyventojų. Ukmergės r. sav. 2022 m. šis rodiklis siekė 38,6 (proc.) ir pagal jį Ukmergės r. savivaldybė patenka į raudonąją zoną nuo 2018 m. (9 pav.). Tai rodo, kad maža dalis Lietuvos gyventojų naudojami šia nemokama prevencine programa.

Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje Metai: 2022 Gini: 0.09

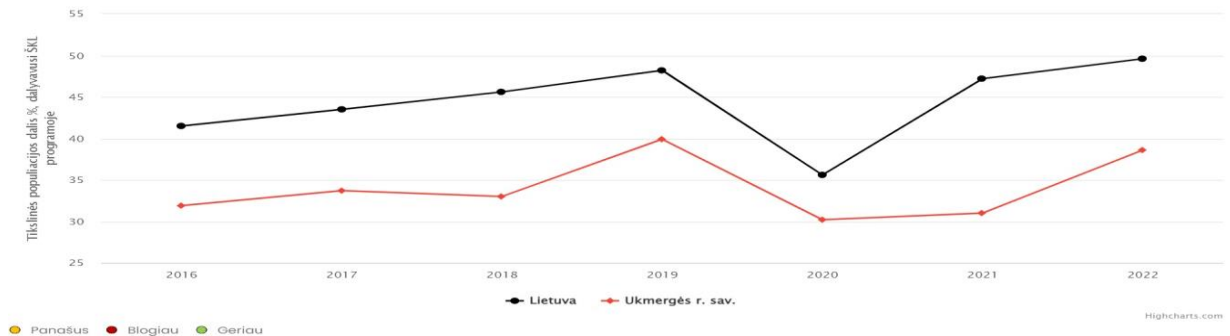

Savivaldybė	Absolūtus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Ukmergės r. sav.	3 060	38,6	37,5	39,6

9 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusių asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Analizuojant Ukmergės r. savivaldybės gyventojų, dalyvavusių Širdies ir kraujagyslių ligų programoje dalį 2016 m. – 2022 m., galime teigti, kad ši prevencinė programa Ukmergės r. savivaldybėje vyksta vangiai. Remiantis Higienos instituto duomenimis, šis analizuojamas rodiklis 2018 m. – 2022 m. patenka į raudonąją zoną ir santykis su Lietuvos vidurkiu svyruoja nuo 0,66 (2021 m.) iki 0,85 (2020 m.) (10 pav.).

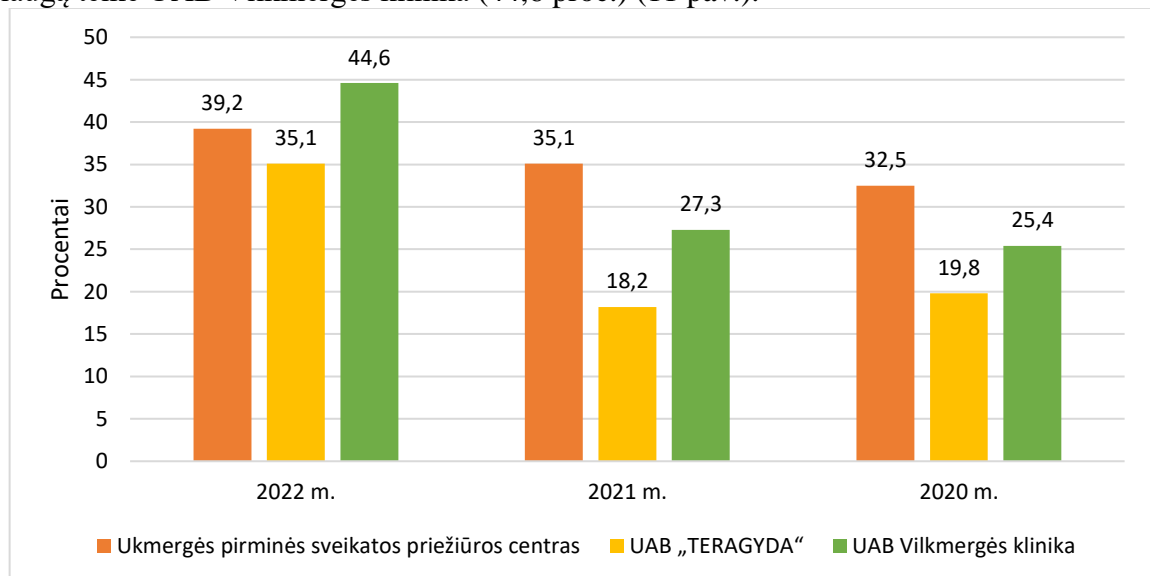

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2016	●	2 642,0	31,9	30,9	33,0	41,5
2017	●	2 728,0	33,7	32,7	34,8	43,5
2018	●	2 613,0	33,0	31,9	34,0	45,6
2019	●	3 125,0	39,9	38,8	41,0	48,2
2020	●	2 344,0	30,2	29,2	31,2	35,6
2021	●	2 484,0	31,0	30,0	32,0	47,2
2022	●	3 060,0	38,6	37,5	39,6	49,6

10 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje, 2016-2022 metų tendencijos Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2022 m. Ukmergės r. sav. aktyviausiai šios prevencinės profilaktinės programos informavimo paslaugą teikė UAB Vilkmėrgės klinika (44,6 proc.) (11 pav.).

11 pav. Informavimo paslaugos apie asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje, vykdymas pagal įstaigas Ukmergės r. sav. procentais

Šaltinis: Vilniaus Teritorinė ligoninė kasa

Informuotų asmenų procentas skaičiuojamas nuo planuojamų patikrinti asmenų skaičiaus.

2022 m. Ukmergės r. savivaldybėje daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų - 309 asmenys (908,2/100 000 gyv.), Lietuvoje – 22 503 (794,7/100 000 gyv.).

Daugiausiai užregistruotų susirgimų Ukmergės rajono savivaldybėje 2022 m. buvo kraujotakos sistemos ligomis (I00-I99) (3 803,7/10 000 gyv.).

IŠVADOS

2022 metais į prasčiausių rodiklių grupę Ukmergės r. sav. pateko 11 rodiklių (2021 m. buvo 18), o į geriausių rodiklių grupę pateko 4 rodikliai (2021 m. buvo 12). Detalesnei analizei atrinkti 3 rodikliai, kurie Lietuvos vidurkio rodiklį viršijo labiausiai ir ne vienerius metus yra tarp prasčiausių:

- Bandymų žudytis skaičius (X60– X64, X66–X84) 100 000 gyv.
- Mirtingumas/SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje

2022 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Ukmergės r. savivaldybėje siekė 34 022, gyventojus. Nuo 2021 metų gyventojų skaičius sumažėjo 269 žmonėmis, arba 0,79 proc.

Ukmergės r. savivaldybėje natūralios gyventojų kaitos rodiklis buvo neigiamas (-43 asmenys). Didžiąją gyventojų dalį sudaro darbingo amžiaus asmenys – 61,56 proc.

2022 m. Ukmergės r. savivaldybėje gimė 223 kūdikiai, t. y. 16 kūdikių daugiau nei 2021 m. (207 kūdikiai). 2022 m. Ukmergės r. savivaldybėje mirė 621 asmenys, tai 136 asmenimis mažiau nei 2021 metais (2021 metais mirė 757 asmenys).

2022 m. pagrindinės mirties priežastys Ukmergės r. sav. – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, COVID-19 liga.

2022 m. daugiausiai užregistruotų susirgimų Ukmergės r. savivaldybėje buvo kraujotakos sistemos ligomis (I00-I99), kvėpavimo sistemos ligomis (J00-J99) ir endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligomis (E00-E99).

Ukmergės r. savivaldybėje 2022 m. bandymų žudytis skaičius buvo 1,88 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis (Lietuvoje – 39,2 /100 000 gyv., Ukmergės r. sav. – 73,5 /100 000 gyv.).

Ukmergės r. savivaldybėje 2022 m. mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių buvo 1,80 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis (Lietuvoje – 22,8/100 000 gyv., Ukmergės r. sav. – 41,1/100 000 gyv.).

Ukmergės r. sav. 2022 m. tikslinės populiacijos dalies (proc.), dalyvavusios širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencinėje programoje, vykdymas buvo 1,28 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis (Lietuvoje – 49,6 proc. tikslinės populiacijos, Ukmergės r. savivaldybėje – 38,6 proc.).

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams

- Skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiskai sprendžiant Ukmergės r. savivaldybės gyventojų sveikatos problemas, organizuoti bei finansuoti priemones, padedančias gyventojams stiprinti sveikatą, gerinti paslaugų prieinamumą.
- Siekiant sumažinti mirtingumo nuo alkoholio skaičių, rekomenduojama riboti licencijų prekiauti alkoholiu skaičių tam tikroje teritorijoje bei taikyti prevencines priemones.
- Formuojant savivaldybės strategiją, būtina iškelti sveikatos stiprinimą kaip prioritetą ir atsižvelgti į galimybę įtraukti sveikatos raštingumą į visas veiklos sritis bei politines kryptis.
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą – kokybiškų paslaugų teikimą asmenims, sergantiems širdies ir kraujagyslių ligomis.
- Motyvuoti šeimos gydytojus skatinti rizikos grupei priklausančius asmenis dalyvauti prevencinėse programose.
- Didinti psichologų ir priklausomybių konsultantų paslaugų skaičių ir prieinamumą Ukmergės r. savivaldybėje.

Specialistams

- Mokyti visuomenę atpažinti pirmuosius nerimo, depresijos, priklausomybių, ketinimo žudyti, smurto ar patiriamų patyčių požymius.
- Bendruomenėms aktyviau dalyvauti įstaigų ir organizacijų rengiamuose projektų veiklose, skirtose psichikos sveikatos stiprinimui, savižudybių prevencijai, krizių įveikimui.
- Siekti, kad kuo daugiau Ukmergės r. gyventojų išklaustyti standartizuotus savižudybės intervencijos mokymus ASIST, kurie paruošia dalyvius suteikti galvojančiam apie savižudybę žmogui pirmąją pagalbą naudojant PAL modelį. Tai unikalūs, rinktis gyvenimą skatinantis modelis. Tyrimai rodo, kad turintiems minčių apie savižudybę žmonėms pokalbis su ASIST baigusiu pagalbos teikėju susilpnina norą žudyti ir sustiprina viltį.
- Aktyviau dirbti visų sričių specialistams, baigusiems ASIST mokymus Ukmergės rajone.
- Skatinti gyventojus įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse ir didinti nepakantumą sveikatą žalojantiems veiksniams.
- Inicijuoti Ukmergės r. savivaldybėje psichikos sveikatos gerinimo, priklausomybių ligų prevencijos, psichoaktyvių medžiagų vartojimo, fizinio aktyvumo ir sveikos mitybos skatinimo priemonių įgyvenimą.
- Didinti gyventojų informuotumą apie prevencines programas, panaudojant visuotinai prieinamas viešinimo priemones.
- Siekti aukštesnių profilaktinių patikrų rezultatų, toliau aktyviai vykdyti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą.
- Aktyviai vykdyti rizikos asmenų informavimą apie galimybę dalyvauti prevencinėse programose, pabrėžiant svarbą laiku pasitikrinti sveikatą, taip užkertant kelią širdies ir kraujagyslių, bei onkologinių ligų vystymuisi.
- Raginti gyventojus aktyviai dalyvauti Ukmergės r. savivaldybės Visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose praktiniuose užsiėmimuose, paskaitose, renginiuose, seminaruose ir kt.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Ukmergės rajono savivaldybės administracija
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2022 metų ataskaitos
Dokumento registracijos data ir numeris	2024-04-26 Nr. 7-109
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	2024-04-29 Nr. GD-21
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Natalja Miklyčienė Civilinės metrikacijos ir dokumentų valdymo skyrius Vyriausiasis specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2024-04-26 04:20
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	0
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas ir parašas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema „Kontora“
Dokumento nuorašo parengimo data ir jį parengęs darbuotojas	2024-04-29 Vaida Puodžiūnienė
